

Lapsi- ja
perhepalveluiden
muutosohjelma

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Pirkanmaan LAPE Pippuri

9.4.2018

Maahanmuuttajataustaiset ja monikulttuuriset lapset, nuoret ja perheet erityisen ja vaativan tason palveluiden kehittämisessä

Suvi Nieminen, Settlementi Tampere ry
Projektikoordinaattori, maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuuspalvelut

Perheiden moninaisuus: Maahanmuuttaja, maahanmuuttajataustainen, monikulttuurinen, etninen vähemmistö...

Erilaisia lähtökohtia, erilaisia tarpeita, erilaisia oikeuksia:

- Monen kulttuurin perheet
- Turvapaikanhakijat
- Yksin saapuneet alaikäiset turvapaikanhakijat
- Kiintiöpakolaiset
- Avioliiton vuoksi muuttaneet
- Puolison työn vuoksi muuttaneet
- Työn vuoksi muuttaneet
- Opiskelun vuoksi muuttaneet
- Kielteisen päätöksen saaneet, maahan jääneet turvapaikanhakijat ("paperittomat")
- Romanit

*Ensisijaisesti kaikki ovat kuitenkin lapsia, nuoria,
vanhempia:*

yksilöitä, tavallisia ihmisiä.

LAPE-MAAHANMUUTTOASIAT: KAIKKI KOKONAISUUDET LÄPILEIKKAAVAT KANSALLISET TAVOITTEET

- LAPEn kaikkiin kokonaisuuksiin sisältyy yleistavoitteina
 - Positiivisen ja osallistavan *asenneilmapiirin* vahvistaminen
 - Maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden tarpeisiin vastaavien *palvelujen ja toimintamallien yhdenmukaistaminen ja vahvistaminen*
 - Lasten ja perheiden *yhdenvertaisuuden* parantaminen (esim. palvelujen saavutettavuus)
 - *Monimuotoisuuden* huomioiminen (esim. tarpeet, toimintakyvyn rajoitteet)
- Pääpaino kotouttamisjärjestelmän ja peruspalveluiden kehittämisessä maahanmuuttajataustaisille lapsille, nuorille ja perheille
 - Erityinen huomio *ennalta ehkäisevien ja matalan kynnyksen* tukea tarjoavien palvelujen kehittämisessä.
 - Palvelujen *rajapinnat* (esim. vastaanottokeskukset – kunnat)
 - Palvelujen *saatavuus* maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten näkökulmasta
- Maahanmuuttajiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvän *osaamisen ja tietämyksen vahvistaminen* sosiaali- ja terveydenhuollossa, koulutusjärjestelmässä, varhaiskasvatuksessa ja järjestötoimijoiden piirissä.
- *”Kaikki kotouttaa” -toimintakulttuurin* edistäminen, jossa maahanmuuttaja-asiat ovat koko organisaation tehtävä eikä vain tiettyjen henkilöiden ja toimijoiden osaamisaluetta (tiettyjen erityisryhmien tarpeet kuitenkin huomioiden).

→ **HUOMIOITAVA KAIKISSA KEHITTÄMISKOKONAISUUKSISSA**

Matalan kynnyksen palveluja kotoutumista tukien

Pirkanmaalla maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuuspalveluiden kehittämiskokonaisuus kiinnittyy ensisijaisesti **matalan kynnyksen palveluiden kehittämiseen osana perhekeskustoimintamallia.**

- KONKREETTISIA TAVOITTEITA:

- Lähtömaasta, saapumisperusteesta, maassaolotuksesta tai asuinpaikasta riippumatta tarvittavat **palvelut ovat maahanmuuttajataustaisen asiakkaan saavutettavissa**
- Palvelut ovat **yhdenmukaisia** koko maakunnassa
- Maahanmuuttajien matalan kynnyksen **palvelut on integroitu** perhekeskuksen peruspalveluihin
- **Ammattilaisilla on perustietoa** liittyen monikulttuurisiin kohtaamisiin ja kotoutumisprosessiin
- Ammattilaisilla tarvittaessa **konsultointimahdollisuus**
- Palvelu- ja toimintamalleissa on **vahva kotouttamisnäkökulma** alusta alkaen (mm. psykoedukatiivinen tukitoiminta)
- Tarjolla on **tukea arkeen**
- Ammattilaiset osaavat **ohjata** asiakkaita erilaisiin toimintoihin ja verkostoihin
- Toimivat **siirtymävaiheet** (esim. vastaanottokeskuksesta kuntaan) ja rajapinnat; ”vaihdetaan saattaen”
- **Kotouttamissuunnitelmien** tekemisessä huomioidaan perhe ja lapset

LAPE – Kansalliset tavoitteet: Turvapaikanhakijat ja muut maahanmuuttajataustaiset lapset, nuoret ja perheet erityis- ja vaativan tason palveluissa			
TAVOITE	HAASTEET	TOIMENPITEET	MUUTA
Kehitetään lastensuojelua ja monitoimijaista lastensuojelutarpeen arviointiprosessia ja tiedonkulkua vastaamaan myös turvapaikanhakijoiden ja muiden maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten tuen tarpeisiin.	- Kotoutumisprosessin ja maahan muuttaneen perheen sisäisen dynamiikan ymmärtäminen → vanhemmuuden tukeminen		- Erytynen tarve toimintamalleilla avulla voidaan tukea vanhempiä maahanmuuttajaperheissä (mukaan lukien turvapaikanhakijat), erityisesti ongelmaksi oirehtiessa psyykkisesti.
Vastaanottokeskusten, alaikäisyksiköiden ja lastensuojelun sekä kunnan muiden toimijoiden välinen selkeä työnjako ja saumaton yhteistyö lastensuojelutarpeen arvioinnissa			
Tieto lastensuojelun tarpeesta siirtyä paikkakunnalta toiselle asiakkaan mahdollisen muuton yhteydessä	- Eri tietojärjestelmät (vastaanottokeskukset – kunnat)		
Vahvistetaan lastensuojelussa toimivien työntekijöiden osaamista maahanmuuton erityiskysymyksissä			
Lastensuojelulaitosten, sijaishuollon vaikeasti oireilevien lasten ja nuorten hoidollisen ja kuntouttavan sijaishuollon palvelumallien kehittämisen yhteydessä huomioidaan myös maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten erilaiset palvelutarpeet ja niiden edellyttämä erityisosaaminen ja mahdollinen keskittämisen tarve			
Traumoja kokeneiden lasten tarpeet tunnistetaan vastaanottokeskuksissa ajoissa ja niihin tarjotaan jo varhaisessa vaiheessa tarkoituksenmukaista ammatillista apua ja tukea sekä tarpeenmukaisia muita palveluita.	- Lasten ja nuorten traumapsykiatrinen hoitoketju? - Kulttuurisensitiivinen osaaminen? - Varhaisen vaiheen tuki? - Perheen tukeminen?	- Vakautta vanhemmuuteen – ryhmätoimintamallin käyttöönotto?	

Huolenaiheita ja haasteita

ASIAKKAAT:

- Ennakkoluulot ja oletukset
- Viranomaisten pelko (erityisesti lastensuojelu)
- Tiedon puute (omat oikeudet, palvelujärjestelmä)
- Psykkinen oireilu yleistä erityisesti turvapaikanhakijoilla ja kiintiöpakolaisilla
- Mielenterveyskysymyksiin liittyvät kulttuuriset stigmaat
- Perhedynamiikkaan liittyvät haasteet (perheenjäsenten toimintaresurssit epätasapainossa, esim. vanhemmat ja lapset kotoutuvat eri tahdissa)
- Nuorilla koulunkäynnin keskeytyminen, näköalattomuus tulevaisuuden suhteen, psykkinen oireilu, yksinäisyys, sosiaalisten verkostojen ja tuen puute (ks. esim. Kouluterveyskysely)
- Kielen oppiminen, osallisuus, kuuluminen

Huolenaiheita ja haasteita

PALVELUJÄRJESTELMÄ:

- Ammattilaisten ennakkoluulot ja oletukset, erilaisuuden kohtaaminen. Esimiesten ja johtavien virkamiesten rooli avainasemassa!
- Vanhemmuuden tukeminen ensiarvoisen tärkeää
- Perheen näkeminen, tukeminen ja hoitaminen kokonaisuutena, perhehoidon näkökulma
- Mielensterveys: Palveluihin pääsy, niiden laatu/ intensiivisyys. Mt-palvelujen stigma
- Vapaa-ajan palvelut tärkeitä kotoutumisen kannalta: Mielekäs tekeminen, osallisuus, oman kulttuurin jakaminen
- Sähköisen järjestelmän rajoitteet kommunikointiväylänä
- Traumojen tunnistaminen ja hoito: Tietoa ja tukea vanhemmille, työntekijöille tunnistamiseen, alkuvaiheen palveluiden järjestäminen.
- Lainsäädännön toteuttaminen: Turvapaikanhakijoiden oikeudet palveluihin
 - Alaikäisillä turvapaikanhakijoilla oikeus samoihin palveluihin kuin kantaväestöllä
 - HAASTEET: Viranomaisten ja ammattilaisten tiedonpuute, perheen hyvinvoinnin tukeminen
- Epäselvä vastuunjako eri toimijoiden välillä (erit. vastaanottokeskus – kunta)
- Toimintakäytäntöjen kirjavuus eri (maa)kunnissa

Huolenaiheita ja haasteita: Vastaanottokeskukset/ turvapaikanhakijat

- Pitkittyneet käsittelyajat näkyvät turhautumisina ja väsymisenä. Etenkin vanhempien mielenterveys on koetuksella - heijastuu välinpitämättömyytenä ja voimattomuutena myös lapsiin, jotka oireilevat mm. väkivaltaisella käytöksellä.
- Kouluikäisillä lapsilla menee pääsääntöisesti "parhaiten": Koulu tuo sisältöä ja vakautta elämään. Kielitaidon kohotessa lapsen rooli kuitenkin helposti vääristyy perheen asioiden hoitajana ja vanhempien tulkkina.
- Varhaiskasvatusikäiset lapset ovat usein väliinputoajia
- TAYSin lasten traumapsykiatria: Lähetteet vähentyneet. Perheet näyttäytyvät yhä epätoivoisempina.
- Suuri määrä lastensuojeluasiakkuuksia: esim. Tampereen vastaanottokeskuksessa kolmasosa kaikista perheistä.
- Lastensuojelukäytännöt hyvin erilaisia eri kunnissa. Vaikeudet saada asianmukaista arviota ja palveluja, annettavan palvelun vaikuttavuus?

Poimintoja hyväksi havaituista toimintamalleista

- Varhaiskasvatus ennalta ehkäisevänä lastensuojelutoimena: Lapsen kognitiivisten taitojen ja valmiuksien kehittäminen, arjen tuki (myös turvapaikanhakijoilla)
- Sijaisperhe/perhehoito alaikäisille yksin saapuneille turvapaikanhakijoille
- Palvelujatkumo (sama stt) alaikäisinä yksin saapuneilla turvapaikanhakijoilla: ryhmäkoti – perheryhmäkoti – jälkihuolto
- Palvelut vastaanottokeskuksissa asuvien turvapaikanhakijoiden luokse vai päinvastoin?
 - Integroituminen, asiakkaan toimijuuden tukeminen
- Erilaiset vanhempien vertaisryhmät